

Contra la guerra imperialista i per l'alliberació social i nacional de Catalunya.

Informe presentat per Joan Comorera el 8 de setembre de 1940 als militants del PSU de Catalunya a Mèxic DF, a on havia arribat feia pocs dies, provinent de Moscou. Partit Socialista Unificat de Catalunya (SC de la IC).

Companys:

Un any i mig ha transcorregut des de la celebració del Ple del Comitè Central a Anvers. D'aleshores ençà els militants i la direcció del nostre gloriós partit han estat sotmesos a les dures proves de l'exili i d'una lluita que la reacció mundial, aguditzada per l'explosió de la segona guerra imperialista, ha fet més feixuga. El Comitè Central d'Anvers va ésser una prova de la maduresa bolxevic aconseguida pel nostre jove i en el seu origen heterogeni partit, al llarg de prop de tres anys de guerra en múltiples fronts. Vàrem ésser els darrers a sortir de Catalunya, el 10 de febrer de 1939, i el 2 de març següent, 20 dies després va reunir-se per primera vegada, a l'exili, el nostre Comitè Central. Els membres del Comitè Central, la majoria dels quals hagueres de sortir il·legalment dels camps de concentració i devien retornar-hi també il·legalment, vàrem estar plegats dos dies i vàrem discutir les causes de la derrota. Vàrem concretar les primeres responsabilitats per la pèrdua de Catalunya. Vàrem afirmar sense reserves i sense feblesa la nostra voluntat de continuar la lluita a zona Centre-Sud, a la qual devia traslladar-se el nostre Secretari General i altres membres de l'Executiu. Vàrem establir les línies generals del treball a realitzar en els camps de concentració i les mesures a prendre per ajudar les desenes de milers de companys en ells tancats i maltractats per botxins de l'imperialisme francès. Vàrem fer front coratjosament i vàrem vèncer la maniobra contrarevolucionària d'aquells que culpaven Catalunya en runes i plena de sang i de llàgrimes i el seu màxim exponent d'heroisme, d'abnegació, de sacrifici, de conseqüència política i de patriotisme, el PSUC, del cos del qual per mil ferides rajava la sang generosa, d'una derrota que la traïció interior i exterior feren possible. Vàrem redreçar la moral i refermar la unitat del nostre partit, que trontollava sacsejada per la realitat aclaparadora de la derrota i de

l'exili a terra inhospitalària i per l'assalt d'enemics coneguts, uns, i nous, altres, en aquesta activitat oberta de greuge i provocació. Vàrem tenir ben en compte l'experiència dels partits germans que sofriren, abans que nosaltres, la derrota momentània i l'exili, en declarar que el PSUC mai no seria un partit d'emigrats, que sempre seria un partit de lluitadors de cara a Catalunya, per la seva reconquesta i reconstrucció. Vàrem depurar els nostres rengles d'elements desertors i oportunistes i vàrem enfortir la disciplina interior sancionant aquells companys que a l'hora crítica de Catalunya no compliren degudament amb el seu deure. Vàrem elegir una nova direcció, la qual havia de topiar de seguida amb la traïció Casado-Mera-Miaja-Besteiro i amb un agreujament inhumà del tracte donat per la reacció imperialista francesa als nostres combatents, direcció que en conjunt ha sabut complir amb el seu deure, pagant però, necessàriament, el preu de la inexperiència en una situació nova i tràgica. En la història del nostre PSUC, el Comitè Central d'Anvers va escriure una de les pàgines més brillants i profitoses.

En aquest record i aquest homenatge al Comitè Central tingut a l'exili era necessari, perquè del seu treball i dels seus acords s'ha nodrit el partit en aquest llarg període de direcció difícil per les exigències mateixes de la lluita, d'esdeveniments extraordinaris, de dispersió i d'aclimatació de milers de militants en terres amigues i enemigues, i en el qual el vostre Secretari General ha hagut de treballar lluny de vosaltres.

Ens troben ara, companys, de nou al peu de l'enclusa. I és aquesta hora, per a mi, i ha d'ésser-ho per a vosaltres, hora d'emoció sincera i profunda. No és el partit que es troba reunit per analitzar la situació present i fixar les seves noves tasques. És un nucli de nostre gloriós PSUC escampat pel món, donant arreu exemple de conseqüència, de lluita abnegada de confiança conscient de l'esdevenidor. En parlar davant de vosaltres, hem de tenir present en l'esperit els herois companys que a Catalunya, sota el terror monstruós del traïdor Franco, continuen la batalla, són els capdavanters del nostre poble invencible i en la revolta permanent, els companys que aixequen cada vegada més alta i més flamejant la bandera d'una Pàtria lliure, d'una Catalunya recobrada; als insobornables companys que en la França de Petain i de Hitler no perden la confiança ni el coratge, que fan front als perills mortals de tots els dies i als

estralls de la misèria i de l'incert demà, amb serenitat bolxevic; als companys que en gairebé totes les Repúbliques americanes prenen contacte s'organitzen i, fidels a la línia fonamental del PSUC, no obliden Catalunya ni estalvien l'esforç que els pertoca en la tasca feixuga de la reconquesta, als companys que a la URSS treballen i estudien, forjant amb la feina de totes les hores l'instrument més preuat i cobejat per la Catalunya nostra del demà, per la Catalunya lliure nacionalment i social i en joiosa reconstrucció. (...)

(...)

Caracterització de la segona guerra imperialista.

(...)

Les dues mentides.

Els grups imperialistes en guerra es disputen les simpaties del món que encara no està en guerra. Uns i altres menteixen amb cinisme a voltes infantil, però uns i altres deixen en descobert la gran veritat.

El grup anglès diu: nosaltres som els defensors de la democràcia. Ja ningú no pot ignorar avui el que era la democràcia francesa. Anglaterra no és una democràcia. Anglaterra és una aristocràcia. Com en les «democràcies» d'Atenes i Roma, 46 milions d'anglesos viuen de l'explotació de 500 milions d'éssers humans. Com en les «democràcies» d'Atenes i Roma, el cim aristocràtic es rodeja de l'aristocràcia menuda que dirigeix i suborna intel·lectualment i moral la gran massa ciutadana. I el mateix que en les «democràcies» d'Atenes i Roma, als ciutadans més pobres els repartien de franc el blat robat als pobles sotmesos, als ciutadans més pobres d'Anglaterra els mantenen de franc amb les engrunes dels superguanyos que l'alta aristocràcia extreu de l'explotació de 500 milions d'éssers humans. ¿O aquest líder democràtic serà Nord-amèrica, la segona gran potència imperialista que corre a marxes forçades a la guerra, la terra dels «reis» de les finances i de la indústria, la terra que xucla rendes de la misèria dels negres, el país que ha deixat la seva empremta de sang i de saqueig en tots els països de l'Amèrica Llatina i Filipines, el país que desenvolupa amb rapidesa vertiginosa el pla de domini colonial de tota l'Amèrica Llatina i d'enormes regions asiàtiques? No són

democràtics, no poden ésser democràtics els països que viuen de l'explotació d'altres pobles.

El grup anglès diu: Nosaltres som els defensors dels petits països i prometem per a l'endemà de la victòria un nou ordre europeu, una mena de Federació democràtica. Si Anglaterra ens pogués ensenyar un sol petit país alliberat per ella, la podríem creure. Si Anglaterra en el curs de la guerra, retorna la llibertat i la sobirania als pobles que avui explora, la podríem creure. ¿En quant a la Federació, no en tenim prou amb el record de la Societat de Nacions? L'Anglaterra no podria creat més que una Federació europea controlada per la City. Val a dir que, la promesa federativa, cal interpretar-la com una promesa ferma de colonització europea per Anglaterra.

El grup alemany diu: Som les potències proletàries i volem el nostre lloc sota el sol. Són uns «proletaris» molt especials. Un proletari veritable cera el seu lloc sota el sol colze a colze amb els altre proletaris. No els assassina. No els vol sotmetre. La llibertat i la igualtat de tots és la pròpia llibertat i igualtat. Els «proletaris» alemanys i italians són com l'anarquista de casa nostra, que aspira amb vehemència a esdevenir petit botiguer. Naturalment, en escala major. Els «proletaris» alemanys i italians criden als anglesos: aparteu-vos, ara ens toca a nosaltres el torn d'explotació de la humanitat esclavitzada, nosaltres som més joves i més dinàmics, tenim més fam i més set, i en traurem, d'ells, molta més sant que vosaltres.

El grup alemany afegeix: lluitem per una nova Europa, pel nou ordre. No parlen de Federació. Són menys hipòcrites. La nova Europa vol dir, de moment, dos nuclis centrals –dic de moment, perquè Hitler, de reeixir, acabaria per menjar-se Mussolini: ja sabeu que dos galls no caben en un galliner– Alemanya i Itàlia, i la resta d'Europa sotmesa i treballant per a la major glòria i profit de la nova aristocràcia triomfant. Ja veieu que se'ns promet un ideal superb: no l'alliberament dels pobles esclavitzats, sinó dels pobles que eren lliures, com a norma metòdica. Cal treure's el barret davant de tant idealisme.

Aquesta és companys, la guerra imperialista. Res de comú hi podem tenir. Res no té a guanyar-hi la classe obrera. Té mil vegades raó el company Dimitrov quan diu «Per a la classe obrera només hi ha una mena de posició correcta: la lluita a fons contra la guerra imperialista, contra els responsables i agents

d'aquesta guerra, en primer lloc dins del seu propi país: la lluita per aturar en sec aquesta guerra de robatori. És aquesta la més justa de les causes regida pels interessos fonamentals del proletariat i de tot el poble treballadors.»

La gran llum.

Enfront d'aquestes dues cíniques mentides, la mentida del grup imperialista anglès i la mentida del grup imperialista alemany, brilla poderosa, radiant, una gran llum: l'URSS, la pàtria de tots els treballadors, pàtria de llibertat i de democràcia autèntica, unió fraternal de pobles lliures i iguals, la pàtria del socialisme victoriós en marxa cap el comunisme, la pàtria ennoblida per l'alliberament revolucionari de bessarabians, moldaus, ucraïnesos, russos blancs, lituans, letons, estonians, i carelians, la pàtria proletària sàviament dirigida per Stalin, torxa altíssima i inexhaurible que il·lumina el camí de la pau, del pa i de la llibertat a tots els pobles i els homes oprimits del món!

Enfront de les dues mentides imperialistes oposem la conseqüent política de pau de la Unió Soviètica. Llitem per la pau, contra la guerra imperialista. Nosaltres volem imposar la pau, car, ens diu el company Dimitrov: «seria ingenu pensar que els imperialistes, després d'haver arrossegat a la guerra una població de més de 1.000 milions d'éssers, haver mobilitzat ja més de 20 milions d'homes i d'haver-ho posat tot en el joc de la guerra pel domini del món, s'aturaran a mig camí. Pel contrari, tractaran per tots els mitjans d'arribar en el seu pugilat imperialista, un desenllaç damunt els camps de batalla, vessant criminalment la sang dels pobles propis i d'aquells altres als quals mantenen sotmesos. Els imperialistes no es decidiran a posar voluntàriament fi a la guerra, no renunciaran als seus plans d'eixamplar-la i transformar-la en un carnatge mundial, si la classe obrera internacional i els pobles de cada país no posen fi a aquest crim monstruós.»

Nosaltres, però, companys, no som pacifistes sentimentals. No som pacifistes estil Paul Faure que deia, i ho ha aconseguit: «és preferible viure hitlerià que morir francès». Nosaltres volem la pau, no la capitulació. Holanda, Bèlgica, França, han capitulat, però no gaudeixen de pau. Pateixen la guerra en les pitjors condicions, sotmès el poble a l'explotació dels traïdors interiors i dels invasors. Nosaltres volem la pau feta revolucionàriament pel pobles. Nosaltres llitem en cada país contra les forces de regressió i d'opressió que llancen els

pobles al carnatge imperialista, per aixecar damunt les runes del capitalisme, la veritable pau, l'única pau possible, la pau feta pels pobles lliures d'explotació social i nacional, pels pobles iguals i germans, pels pobles deslliurats dels eixorcs i monstruosos prejudicis de raça, de religió, d'història falsificada, prejudicis sistemàticament conreats per les classes parasitàries i explotadores. Nosaltres volem una pau sense annexions, sense indemnitzacions, sense pobles vençuts ni pobles repartits, una pau justa que no porti en ella mateixa el caliu de nous i propers carnatges. (...)

II. La qüestió nacional catalana.

(...)

Catalunya és una nació.

Cal escatir ara, companys, si la teoria leninista-estalinista sobre la qüestió nacional, pot ésser aplicada o no a Catalunya.

Què és una nació? Vet ací la definició del company Stalin, la més completa que mai haguem llegit. «Una nació és una comunitat històricament desenvolupada, estable, de llenguatge, de territori, de vida econòmica, de formació psicològica manifestada en una comunitat de cultura.» Reuneix Catalunya aquestes qualitats? Evidentment, sí. Som una comunitat que s'ha desenvolupat al llarg dels segles, malgrat l'opressió imperialista. Som una comunitat estable, per tal com hem vençut els esforços centenaris d'assimilació violenta fets pels imperialistes. Som una comunitat de llenguatge propi, de territori comú i unit, de vida econòmica ben caracteritzada, de formació psicològica forjada pels segles d'opressió i per l'anhel inexhaurible de llibertat. Som una comunitat amb manifestacions culturals pròpies, en la llengua nostra quan ha estat possible –uns quants anys en més del 200 anys que s'han escolat des del decret de Nova Planta– i en la llengua estrangera imposada.

Catalunya és, doncs, una nació. Però, Catalunya, companys, no és una «comunitat de destí». El principi de Lenin, «dintre de cada nació moderna hi ha dues nacions», escau plenament a Catalunya, com a qualsevol altre nacionalitat.

Cal, companys, que meditem i que assimilem aquest principi de Lenin. La incomprensió del principi de Lenin obre la porta a totes les desviacions

nacionalistes petit-burgeses, ens conduiria a un carreró on mai no ha trobat ni trobaria solució el nostre problema nacional. En cada nació hi ha dues classes antagòniques, inconciliables; la burgesia i el proletariat, els explotadors i els explotats. Hi ha, per tant, dues nacions antagòniques inconciliables. La burgesia es val i es valdrà del problema nacional per resoldre els seus afers de classe, llesta sempre a aliar-se amb la burgesia imperialista en el moment precís en què consideri satisfeta la seva ambició de classe o que vegi en perill els seus interessos de classe pel desenvolupament i ofensiva del moviment obrer. El proletariat vol resoldre i resoldrà definitivament el problema nacional, car no ignora que d'esdevenir opressor d'altres pobles tornaria a ésser altra vegada oprimat. La burgesia i el proletariat poden i deuen, en un moment donat i per a una qüestió concreta nacional, entendre's lluitar junts contra un enemic provisionalment comú. «Seriem revolucionàriament molt infeliços –ha dit Lenin– si, en la gran lluita per l'alliberament del proletariat pel socialisme, no sabéssim com treure avantatge de cada moviment popular contra cada cas particular d'opressió imperialista, per intensificar i estendre la crisi». Però la burgesia i el proletariat no s'han de, no es poden confondre mai. L'ur destí no és comú. El destí de la burgesia és desaparèixer. El destí del proletariat és esdevenir-ho tot per construir un món socialista d'igualtat, de llibertat, de veritable fraternitat entre tots els homes i tots els pobles. La tesi socialdemòcrata del «destí comú», de la «comunitat nacional» subordinada necessàriament als interessos de classe a les demandes nacionals, indueix els treballadors a la col·laboració i a la pau entre les classes, a la negació de la lluita de classes, condueix en el seu desenvolupament lògic a la teoria racista reaccionària, al feixisme.

Catalunya és una nació. Però Catalunya no pot isolar-se. La tesi que Catalunya pot resoldre el seu problema nacional com un cas particular, desentenent-se i fins oposant-se al problema general de l'imperialisme i de la lluita del proletariat, és reaccionària. Per aquest camí es va a l'exageració negativa de les particularitats nacionals, a un nacionalisme local eixorc. Per aquest camí es marxa no vers l'alliberament social i nacional, sinó a una major opressió i vexació. De la mateixa manera que els treballadors del país opressor cauen en la desviació colonitzadora, xovinista, així que no comprenen o no tenen en compte suficientment les peculiaritats d'estratificació de les classes, la cultura,

la vida diària, el passat històric i la psicologia peculiar d'un poble sotmès, el mateix els treballadors del país oprimat cauen en la desviació xovinista localista, particularista, de confondre els seus peculiars «interessos nacionals en general», de concedir més atenció i esforç als problemes occidentals que als propis interessos fonamentals de classe, així que obliden o no comprenen el problema general de l'imperialisme i de la lluita de classes del proletariat.

Catalunya és una nació. Cal, però, que Catalunya esdevingui una nació de fet i de dret, una Catalunya reconeguda. Com assolir-ho, companys? Tot resumint: dues línies estan en presència, entre dues línies han d'escollir els catalans de Catalunya i els catalans de l'emigració: la línia imperialista, la línia revolucionària. Cal analitzar i prendre partit.

La línia imperialista.

La línia imperialista és la que segueixen els pidolaires del nacionalisme català petit-burgès. L'home representatiu d'aquests pidolaires, entre els quals trobem fraternalment aplegats els desertors, els claudicadors, els que fugiren abans d'hora, els que no compregueren la Catalunya en guerra i no comprenen la Catalunya que lluita contra la traïció de Franco i no comprendran mai la Catalunya que es forja amb heroisme i dolor: és l'ex-conseller Carles Pi i Sunyer.

El «pla» polític de Carles Pi i Sunyer fou escrit el mes de gener d'enguany. En el mateix mes d'eufòria de l'imperialisme anglo-francès, quan intentava «una maniobra de gran envergadura per obtenir, en nom de la defensa contra el comunisme, un canvi de fronts». El camí de Damasc, per a Carles Pi i Sunyer, va ésser aquesta «gràfica imatge», de Churchill, segons la qual la «nova Europa federal», després de la victòria, seria com «una casa de diversos apartaments en la qual tothom tindria la seva habitació». El que no ens diu Pi i Sunyer és que el propietari d'aquesta casa d'apartaments seria l'Imperi Britànic. Qüestió que no el devia capficar gaire, car ell, home d'humilitat coneguda, s'hauria acontentat amb un racó de les golfes, a preu econòmic. Tanmateix, cal reconèixer que el document de Pi i Sunyer va tenir un èxit positiu entre els «patriotes» catalans d'Amèrica que restaren a Amèrica mentre el nostre poble es dessagnava en defensa de Catalunya. Les felicitacions i encoratjaments

anaven i venien, i els cors estaven preparats per retornar heroicament Catalunya darrere les baionetes dels demòcrates senegalesos i francesos.

Pi i Sunyer entén que el recobrament de Catalunya no ha d'ésser obra dels catalans, sinó dels imperialistes anglo-francesos. Per recobrar Catalunya només caldrà que uns catalans de «seny» es presentin a l'hora de la victòria a reclamar a reclamar Mr. Churchill un racó de les golfes imperials. Naturalment cal que preparem bé el terreny. ¿Què hem de fer ? En primer lloc, convèncer Mr. Churchill que els catalans no som un factor de «pertorbació», sinó d'«estabilitat». En segon lloc, visitar el Papa perquè ens perdoni «els desbordaments comesos» durant la nostra guerra. De seguida, avergonyir-nos i fer-nos perdonar la nostra guerra, oblidar-la i convèncer els grossos burgesos catalans que tot plegat fou un mal somni car la guerra va ésser una innocent «discòrdia» i un dissortat «malentès». Sense deixarho refredar, fer la unitat de «tots els catalans», dels catalans que tinguérem la dissort de combatre Franco i de «desbordar-nos» contra els servents del Vaticà i dels catalans, que més patriotes i maquiavèl·lics, ajudaren Franco a derrotar l'exèrcit català i l'ajuden avui en la tasca d'enrunar el que la guerra deixà en peu a Catalunya. Feta aquesta evangèlica «unitat de tots els catalans» oferir el poder a la burgesia, a les forces d'«ordre» i d'«estabilitat», a les «dretes de major volum», tot promentent-los humilment respecte i obediència i col·laboració desinteressada, no retornar mai més als desbordaments del passat, no tornar a ésser mai més els caps calents que tan sovint hem estat, malauradament. Ja «units tots els catalans», presentar-nos a les conselleries victorioses i dir-los: «som Catalunya i us demanem per Catalunya les petites engrunes del banquet imperial de la victòria».

(...)

Unitat de Catalunya amb els pobles hispànics.

Hem vist que en la teoria leninista-stalinista sobre la qüestió nacional, el principi fonamental és el de l'autodeterminació. Desenvolupant aquest principi ha escrit el company Stalin: «El dret a l'autodeterminació significa que només la nació mateixa té el dret de determinar el seu destí, que ningú no té el dret d'intervenir per la violència en la vida de la nació, d'anihilar les seves escoles i altres institucions, de violar els seus usatges, de reprimir el seu llenguatge, de

restringir els seus drets... Una nació pot arranjar la seva vida d'acord amb la seva pròpia voluntat. Té el dret d'arranjar la seva vida sobre la base de l'autonomia. Té el dret d'entrar en relacions federals amb altres nacions. Té el dret a la completa separació. Las nacions són sobiranes i totes les nacions són iguals.»

El dret a la separació, però, no vol pas dir que la nació té l'obligació de separar-se. L'exercici del dret a la separació està lligat a les condicions objectives d'una situació donada a l'absoluta prioritat del dret de la classe obrera a la dictadura del proletariat.

En el moment present el problema que se'ns planteja no és el de separar o no Catalunya d'Espanya, sinó el de crear les condicions que assegurin a Catalunya de manera indiscutible l'exercici ple i lliure del dret d'autodeterminació i el respecte absolut a l'expressió de la seva voluntat sobirana.

La primera condició és esbandir Franco.

La segona condició és instaurar un règim, en substitució del franquisme esbandit, que sigui per a Catalunya una garantia indiscutible.

(...)

Unitat obrera.

(...)

Unitat política, unitat sindical. Un partit únic del proletariat. Una central sindical única. A Catalunya hem realitzat ja amb èxit positiu la unitat política del proletariat. La creació del PSUC ha estat el fet més transcendental de la història catalana. Però, a Catalunya, no poguérem realitzar la unitat sindical, crear la Central Sindical única. Marxàvem per aquest camí i amb excel·lents perspectives, en el darrer període de la guerra.

Ara el proletariat català, que ha donat al món capitalista l'exemple fecund i únic de la seva ferma unitat política, està obligat a completar aquesta tasca gloriosa d'avantguarda, fent la unitat sindical. Ni UGT, ni CNT. Una Central sindical única. (...)

Front Popular

(...)

El Front Popular, companys, ha de correspondre's a l'etapa actual de la història de Catalunya. La bandera nacional catalana ha passar a mans del proletariat, a mans del PSUC. En començar la nostra guerra, va acabar el període històric dels partits nacionalistes petit-burgesos en la lluita pel recobriment nacional i social de Catalunya, com va acabar el període la gran i mitjana burgesia el 13 de setembre del 1923. Els partits nacionalistes petit-burgesos varen llençar al carrer, al llot que trepitjaven la FAI i els trosquistes, la bandera nacional. aquesta bandera va recollir-la el PSUC, la va recollir el proletariat català i ara continua essent seva i amb ella, ben alta, conquerirà la victòria definitiva. Els partits nacionalistes petit-burgesos no compregueren ni estimaren la Catalunya que s'anava forjant davant dels seus ulls, entre sang i llàgrimes. I quan començaren a comprendre-la i a desesperar de retornar-la a «Can Prosa», varen trair-la. Els residus dels partits nacionalistes petit-burgesos, a l'emigració, impotents per deturar la Catalunya nova, la Catalunya dels catalans que treballen i lluiten, es conxorxen amb els imperialistes i amb les dretes de major volum, per ofegar-la cometen una segona i més baixa traïció. Hem arribat, companys, a la tercera i definitiva etapa del moviment nacional català. La primera fou de la gran burgesia. La segona fou de la petita burgesia, representada en el cim per Macià i Companys. La tercera és la del proletariat, és la nostra, l'etapa del PSUC. ¿Com podríem deixar-nos prendre la bandera?

I Lluís Companys?, preguntareu... Parlem-ne, doncs. En el curs de la guerra, Lluís companys va ésser el més digne dels seus. Recolzats per nosaltres únicament, Lluís Companys va vèncer els intrigants del seu partit i no podem afirmar que fos cap dels claudicadors, per bé que no va lluitar com era degut contra els més perillosos. Lluís Companys va fer grans esforços per comprendre una Catalunya que se li escapava de les mans, sense aconseguir-ho. Lluís Companys no va arribar a ésser mai el president d'una Catalunya en guerra. Catalunya el superava dia a dia. En el primer període va minimitzar-se deixant el camp lliure als faistes i trosquistes. En el segon període, no tingué més que reaccions histèriques, davant les atzagaiades dels funcionaris provocadors de l'Estat central i les intemperàncies i abusos de poder de

Negrín. En el curs de la darrera ofensiva enemiga no fou ni un Claris ni un Casanova, malgrat haver estudiat la seva història. Tanmateix nosaltres vàrem estar al seu costat, vàrem col·laborar amb ell i vàrem ajudar-lo, honradament, car era el millor dels seus.

Però el Lluís Companys dels darrers dies de la guerra i de l'emigració és tot una altra cosa. Per comprendre-ho val la pena que us llegeixi un document del partit, històric, i que en siguin tretes les seves conseqüències. Vet-el ací:

«Honorable president:

«En la darrera reunió del Consell tinguda a Barcelona, es va quedar que d'ésser necessari el trasllat del Govern a una altra població catalana, es tornaria a reunir per tal d'acordar-ho i prendre col·lectivament les mesures polítiques i administratives oportunes. El Consell, però, no va ésser convocat més, amb gran dany per a Catalunya i per al prestigi del seu govern. Els Consellers del PSUC es varen quedar a Barcelona i varen sortir-ne la tarda del dia 26 de gener a l'hora que l'exèrcit invasor arribava a la plaça de Catalunya, tot i per ordre de no sabem encara qui, se'ls va retirar dels Departaments la guàrdia de Mossos d'Esquadra.

«A Darnius i a Agullana, els consellers del PSUC varen tenir l'honor de visitar-vos diverses vegades per demanar-vos una reunió del Consell. En moments que què calia actuar més orgànicament que mai en representació i en defensa de Catalunya, quan encara existia la possibilitat d'obtenir o exigir mesures enèrgiques de depuració política i militar, de reorganització de les forces que no havien percut la voluntat de lluita, d'aprofitament dels elements ofensius acumulats en quantitat suficient a Figueres, de restabliment d'un ordre civil i militar, mesures que haurien permès la fixació i consolidació d'un front català, els Consellers del PSUC opinàrem que la reunió del Consell no havia d'ésser ajornada. La insistent petició nostra no fou atesa. Els consellers del PSUC, no obstant saber, extraoficialment, que la resta del Govern havia passat a França, vàrem restar en terra catalana visitant els fronts, els pobles de la reraguarda immediata, els organismes estatals en franca i vergonyosa fugida, organitzant equips de fortificadors, col·laborant personalment en les tasques de recuperació d'homes i material, complint amb el nostre deure de patriotes i d'antifeixistes catalans en lluita oberta contra els traïdors del més alt organisme

militar de la República que havien ja lliurat Barcelona i lliuraven els darrers pobles de Catalunya als invasors, i sortírem del Portús la tarda del 10 de febrer moments abans d'ésser arborada a la ratlla fronterera per les tropes invasores, la bandera de la traïció i d'esclavatge.

«Perduda Catalunya, els consellers del PSUC vàrem visitar-vos a París diverses vegades per pregar-vos la convocatòria urgent del Consell. Els consellers del PSUC opinàvem que la guerra no havia acabat, que les possibilitats de victòria no s'havien esgotat, que una política justa de resistència, vigoritzada per una implacable revisió dels òrgans i mètodes estatals, per l'eliminació resolta de claudicadors i de traïdors i tenint en compte la inestabilitat de la situació internacional, transformaria la zona centre-sud en un front inexpugnable, fortalesa gloriosa d'on sortiria l'exèrcit alliberador de Catalunya. El Govern de Catalunya estava obligat a intervenir, a opinar, a fer-se present a la zona centre-sud, a palesar, amb l'exemple, amb la seva acció perseverant que Catalunya, traïda, continuava en les trinxeres de la llibertat. El Consell, però, no fou convocat.

«En produir-se la traïció Miaja-Casado-Besteiro, els consellers del PSUC tingueren l'honor de visitar-vos novament per insistir a demanar-vos la convocatòria del Consell. El Govern de Catalunya no podia desconèixer que, com a conseqüència de la monstruosa traïció de l'anomenada Junta de Defensa de Madrid, més de 60.000 soldats catalans caurien indefensos en mans dels nostres mortals enemics, que l'hora de l'alliberament de Catalunya s'allunyava, que els millors combatents de la República i, per tant, els que més estimaven i comprenien Catalunya, eren assassinats. El Govern de Catalunya estava en el deure de condemnar la traïció i els traïdors, de presentar, si més no, l'exemple d'una Catalunya reivindicada pel seu dolor, per la seva abnegació, pel seu heroisme. Tampoc, aquesta vegada, no fou convocat el Consell.

«Els consellers del PSUC enteníem i entenem que, ultra les raons generals que exigien el funcionament regular del Consell, el Govern de Catalunya havia de tenir una política d'ajut i d'organització dels centenars de milers de catalans exiliats; que havia d'ésser el Govern de Catalunya el representant únic de tots els catalans davant França, davant els països disposats a acollir els exiliats,

davant les organitzacions internacionals antifeixistes que tant ens han ajudat i ens ajuden encara; que el Govern de Catalunya havia de continuar essent un organisme viu, única veu i cap qualificat i legítim dels catalans honrats, resolta a continuar la lluita fins aconseguir l'alliberament total de la nostra pàtria; que donar per dissolt o no existent el Govern de Catalunya, perdut el territori, de fet o de dret, implicava el reconeixement de la legitimitat del domini terrorista feixista damunt Catalunya i, a la vegada, la ruptura momentània de la unitat catalana, sense la qual la reconquesta de la nostra pàtria és més difícil i més llarga.

«Encara que la situació d'avui, no és la mateixa que teníem en terra catalana i abans de la traïció de Miaja-Casado-Besteiro, i la lluita per l'alliberament de Catalunya sigui de característiques molt distintes, els consellers del PSUC considerem que el Govern de Catalunya ha de recobrar la seva fesomia normal, que ha de posar-se a la feina de pressa per tal de guanyar el temps perdut, per tal d'organitzar l'ajut als catalans exiliats i, essencialment, la lluita per la reconquesta de Catalunya, i us demanem, Honorable President, que convoqueu el Consell perquè pugui entendre i resoldre sobre les qüestions següents:

1. «El Govern de la Generalitat de Catalunya és l'única representació legal de Catalunya i continuarà essent-ho mentre el poble català, lliure d'invasors i de traïdors, no pugui manifestar democràticament la seva voluntat.
2. «El Govern de la Generalitat de Catalunya organitzarà i dirigirà la lluita contra els invasors i martiritzadors de la nostra pàtria i hi persistirà mentre no hagi recobrat totalment el territori.
3. «El Govern de la Generalitat de Catalunya desenvoluparà una política metòdica d'ajut i organització dels catalans exiliats, amb la perspectiva, però, d'un retorn no llunyà a la pàtria.
4. «El Govern de la Generalitat de Catalunya organitzarà i dirigirà la batalla contra el terrorisme bestial que priva de llibertat o de la vida els millors fills de la pàtria.

5. «El Govern de la Generalitat de Catalunya serà l'únic defensor i guia dels catalans a l'estranger.
6. «El Govern de la Generalitat de Catalunya condemna obertament i categòrica l'anomenada Junta de Defensa, junta de traïdors, que trencà la voluntat de resistència del poble espanyol i va lliurar-lo emmanillat als seus botxins.
7. «El Govern de la Generalitat de Catalunya afirma que per a portar a bon terme la lluita per la reconquesta de la República i de Catalunya, cal no tenir tracte ni pacte amb tots aquells que individualment o col·lectiva han estat aliats, suport o adherits a la Junta de traïció dels Miaja, Casado, Besteiro, Carrillo, Mera, etc.
8. «El Govern de la Generalitat de Catalunya declara que ajudarà els partits i organitzacions que, prèviament, hagin condemnat la Junta de traïció, en la tasca de reorganització del Front Popular català, la confiança en el qual no ha perdut.
9. «El Govern de la Generalitat de Catalunya entén que ni ell, com a Govern, ni els partits i organitzacions catalanes, com a antifeixistes, poden iniciar relació o convivència amb els partits o els homes que varen aliar-se i han col·laborat amb el traïdor Franco, abans o després del 19 de juliol.
10. «El Govern de la Generalitat de Catalunya crearà l'aparell de lluita contra els invasors, en el territori català.
11. «El Govern de la Generalitat de Catalunya afirma la seva absoluta confiança en el pròxim ressorgiment d'una Catalunya lliure i democràtica i que, per aconseguir-ho, no regatejarà esforç ni sacrifici.

«Els consellers del PSUC no ignorem, Honorable President, el vostre fervent amor a Catalunya, els vostre al sentit de la responsabilitat històrica, els vostres sofriments pel dolor de la pàtria i el vostre vehement desig de posar-hi ràpidament fi. Per això, els consellers del PSUC confien que, aquesta vegada, voldreu convocar-los a Consell, vençuts els homes que s'oposen a la vostra voluntat, que han esmerçat els pocs cabals de la Generalitat en afany de proselitisme personal, que abusen del nom de Catalunya per obtenir del

Govern Francès tractes especials a favor de petits nuclis més o menys turiferaris ¹, que menyspreen la vostra autoritat per massa digna i objectiva, que cerquen ja contacte amb els Cambó i companyia, traïdors a Catalunya i a la classe per ells representada, i que serà, Honorable President, sota el vostre guiatge que anirem endavant per la reconquesta de la nostra pàtria, per la reconstrucció d'una Catalunya lliure, rica i plena.

«Us saludem mot cordialment i restem a vostra disposició.

«París, 1r. de maig del 1939

«Pels Consellers del PSUC

El Conseller d'Economia

JOAN COMORERA

«Honorable President de la Generalitat de Catalunya.»

Aquest document no va ésser contestat oficialment. La contestació oficiosa va ésser clara: Lluís Companys trencà les relacions amb el partit. Per voluntat de Lluís companys, el Govern de la Generalitat va morir sense pena ni glòria abandonant a la seva sort els centenars de milers de catalans exiliats, renunciant a la lluita pel recobriment de Catalunya. De seguida s'abandonà a claudicadors i desertors i cobrí amb el seu nom la campanya de difamació que contra el partit, la Unió soviètica i la Internacional Comunista, defensaren els assalariats de l'imperialisme. I, per últim, Lluís Companya es lliurà a Prieto l'enemic tradicional de Catalunya, l'individu sinistre que sabotejà l'expedició dels catalans a Mallorca, que té damunt la seva consciència la responsabilitat per la invasió primera de Catalunya, una de les majors responsabilitats per la pèrdua de Catalunya i de la República. ¿Què hem de fer ara amb Lluís Companys, sinó oblidar-lo? És un home del passat i en la Catalunya d'avui no hi té res a fer, i encara que volgués tampoc podria, car parlem llenguatges diferents.

---

¹ Segons el diccionari Fabra "El qui porta l'encenser". Nota de l'edició.

I anem nosaltres endavant a fer la vostra feina, sense mirar enrere. Han desaparegut els líders petit-burgesos, però resta el poble. Fem el Front Popular amb el poble, per la base. Un Front robust, triomfant. Un Front Popular amb els milers de catalans que, a França i a Amèrica, ens acompanyin en la lluita contra la guerra imperialista, contra l'entrada d'Espanya en la guerra imperialista, per la pau entre els pobles, per la reconquesta d'una Catalunya socialment i nacional lliure. Un Front Popular com el que ja existeix a Catalunya sota el guiatge del PSUC, entre els catalans que tots els dies donen la batalla a Franco, amb menyspreu estoic de la pròpia vida!

Coratge i endavant, a realitzar totalment la línia nacional del PSUC.

(...)

El document complert es pot consultar a l'Arxiu Massip (Joan Comorera) de la Biblioteca del Pavelló de la República de la Universitat de Barcelona.